

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ З ПЛАНУВАННЯ ОБОРОНИ ДЕРЖАВИ

Віталій Іванович ОНАЦЬКИЙ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

В основі юридичної відповідальності працівників Генерального штаба Збройних Сил України як суб'єкта військового управління з планування оборони держави лежить ієрархічність побудови військового управління, значна регламентованість, а також провідна роль воєнної доктрини (статутів).

Т. Б. Грек стверджує, що юридичній відповідальності притаманні такі характерні ознаки: «1) являє собою вид державного примусу; 2) єдиною підставою до його застосування виступає правопорушення; 3) функціонує шляхом вжиття певних негативних заходів до осіб, що скоїли правопорушення» [1, с. 42].

Водночас важливим, на нашу думку, в цьому контексті є також усвідомлення позитивної (перспективної) складової юридичної відповідальності поряд із негативною природою наслідків, що застосовуються вже після вчинення правопорушення. Таке розуміння юридичної відповідальності органічно постає із сервісно-орієнтованої сутності сучасного публічного управління, загальної спрямованості регулюючого впливу в межах держави не лише на покарання винних осіб, а на їх виправлення, надання їм всебічної допомоги, консультацій, роз'яснень, у тому числі в контексті чіткого усвідомлення негативних наслідків у разі вчинення правопорушення, а також заохочень (моральних, матеріальних та інших), які обов'язково матимуть місце в разі дотримання законослухняної поведінки.

При цьому позитивний бік юридичної відповідальності розкривається у таких фундаментальних документах, як Стратегія воєнної безпеки України, де проголошується, що «підготовка та ведення всеохоплюючої оборони України здійснюватимуться в умовах: громадянської відповідальності, що сприяє професіоналізації Збройних Сил України та інших складових сил оборони» [2].

В.О. Котюк наголошує, що «юридична відповідальність - це міра покарання правопорушника шляхом позбавлення його певних соціальних благ чи цінностей (матеріальних, духовних чи особистих), які йому належали до факту правопорушення, від імені держави (суспільства), на підставі закону або іншого нормативного акта з метою попередження правопорушень в перспективі і відновлення (чи відшкодування) втрачених суб'єктивних прав на матеріальні і духовні цінності» [3, с. 121].

Ми глибоко переконані, що юридична відповідальність військовослужбовців за своєю сутністю бере свої витoki в системі моральних координат, властивих військовій службі, сформованих на рівні історії збройних сил, військової культури (ритуалів, прапорів, загальнодержавних свят, спорту, музики, військової музики, фільмів, преси тощо), військово-патріотичного виховання молодого покоління. Юридична відповідальність військовослужбовців у її широкому розумінні зводиться не лише до нормативно визначеного припису, системи передбачених на рівні правових норм санкцій, але й також до її особливого морально-етичного підкріплення, сформованих у суспільстві цінностей, які виражають багатовікові традиції військової служби, суспільну підтримку державної оборонної політики, у тому числі в контексті організації військового управління з планування оборони держави.

Аналізуючи особливості дисциплінарної відповідальності працівників Генерального штаба Збройних Сил України як суб'єкта військового управління з планування оборони держави, слід зважати на те, що Дисциплінарним статутом Збройних Сил України визначається провідна роль командирів у процесі попередження, виявлення та припинення дисциплінарних правопорушень, встановлення обставин їх вчинення, ступеня вини, розміру завданої державі шкоди. У процесі встановлення таких обставин може бути проведене службове розслідування, за результатами якого на військовослужбовця, який вчинив правопорушення, накладається дисциплінарне стягнення.

Щодо адміністративної відповідальності працівників Генерального штаба Збройних Сил України, то остання спрямована на підтримання високого рівня дисципліни під час проходження служби в різних підрозділах, у тому числі в органах військового управління, забезпечення безумовної поваги до командирів (начальників), підтримання здорового соціально-психологічного клімату серед особового складу військових підрозділів, відповідального військового лідерства та турботи командирів про свій особовий склад, забезпечення недопустимості розпивання алкогольних напоїв, вживання наркотичних речовин під час несення служби, виховання у військовослужбовців відповідального ставлення до виконання наказів командирів, сумлінного несення бойового чергування, стимулювання військовослужбовців до законослухняної поведінки і постійного особистісного розвитку.

Кримінальна відповідальність військовослужбовців, зокрема тих, що проходять службу в Генеральному штабі ЗСУ, спрямована на те, щоб забезпечувати серед військовослужбовців рядового, сержантського та офіцерського складу належний рівень дисципліни та законності, а серед вищого офіцерського складу - не допускати спроб використання службового становища для вчинення корупційних дій та особистого збагачення, що пов'язано з організацією і проведенням оборонних закупівель, прийняттям кадрових рішень тощо. Факти вчинення кримінальних правопорушень, особливо в органах військового

управління, викликають значний суспільний резонанс, а також негативно позначаються на стані дисципліни в підрозділах Збройних Сил України.

Таким чином, у сфері військової служби, зокрема у діяльності працівників Генерального штаба ЗСУ як суб'єкта військового управління з планування оборони держави, юридична відповідальність має свою специфіку, породжену особливими умовами як військової служби загалом, так і військового управління, оборонного планування, забезпечення Збройних Сил України зокрема.

Список використаних джерел

1. Грек Т.Б. Правова природа юридичної відповідальності: поняття, принципи та види. *Адвокат*. 2010. № 10 (121). С. 41–45.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>.
3. Котюк В.О. Теорія права: Курс лекцій: Навч. посібник для юрид. фак. вузів. Київ : Вентурі, 1996. 208 с.